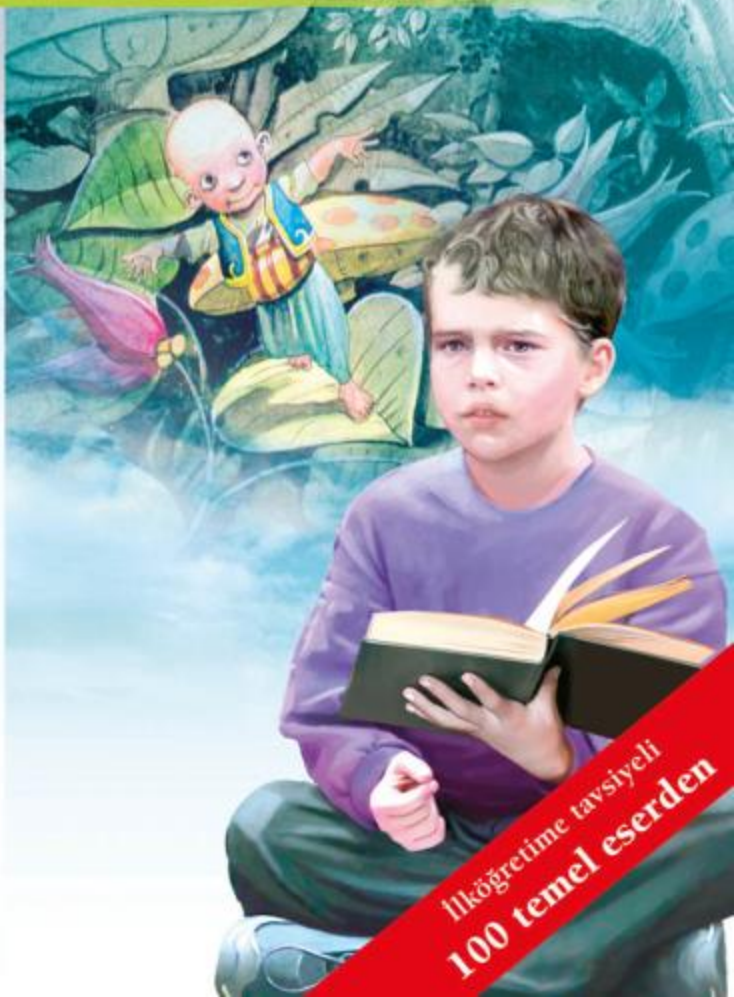

Altın Işık

ZİYA GÖKALP

DÜNYA KLASİKLERİ-1

İlköğretime tavsiyeli
100 temel eserden

ZİYA GÖKALP (1876-1924)

Ünlü fikir adamı ve şairlerimizden olan Ziya Gökalp 23 Mart 1876'da Diyarbakır'da doğdu. Asıl adı Mehmet Ziya olan şairin, fikirlerinden fazlasıyla etkilendiği babası Mehmet Tevfik Efendi, resmî *Diyarbakır* gazetesi müdürüydü. Annesi Zeliha Hanım, Diyarbakır ileri gelenlerinden bir ailenin kızıydı.

Öğrenimine Diyarbakır'da bir mahalle mektebinde başlayan Ziya Gökalp, daha sonra Diyarbakır Askerî Rüştiyesi'ni bitirdi. Aynı yıl kendisini Fransızca, Arapça ve Farsça öğrenmesi için teşvik eden babası Mehmet Tevfik Efendi'yi kaybetti. Daha sonra Diyarbakır Mülkî İdadisi'ne sınavla girdi, burada Fransızcasını ilerletti. Üç yıl öğrenim gördükten sonra, idadinin eğitim süresi yedi yıla çıkarılınca, tasdiknamesini alarak okuldan ayrıldı. Bir yıl sonra İstanbul'a gelerek Mülkiye Baytar Mekteb-i Âlisi'ne girdi. Ancak

yine eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalarak Diyarbakır'a yerleşti. Amcasının kızı Vecihe Hanım'la evlendi. Bu evlilikten ikisi erkek, beşi kız yedi çocuğu dünyaya geldi.

Diyarbakır, Peyman, Genç Kalemler, Küçük Mecmua, Türk Yurdu, Halka Doğru, Çocuk Dünyası, Rumeli, Akşam, Cumburiyet gibi yayın organlarında yazılarını ve şiirlerini yayımladı. Darülfünun'da (İstanbul Üniversitesi) sosyoloji profesörü olarak görev yaptı. 1911'de yayımladığı "Altın Destan" şiirinde ilk kez "Gökalp" adını kullandı. Daha önceden Ziya, Demirtaş, Mehmed Ziya, Tevfik Sedad gibi isimler kullanan şair, bundan sonra "Ziya Gökalp" adını kullandı.

1919'dan itibaren Malta'da iki yıl süreyle sürgünde kaldı. Atatürk, fikirlerine ayrı bir önem verdiği Ziya Gökalp'i 1923'te Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına atadı.

Ömrünü Türk milliyetçiliği uğrunda çalışmaya adanmış Ziya Gökalp, İstanbul'daki Fransız Hastanesi'nde 25 Ekim 1924'te henüz 48 yaşındayken hayata gözlerini yumdu. Cenazesi devlet töreniyle Divanyolu'nda bulunan II. Mahmut Türbesi haziresine gömüldü. Ziya Gökalp'in doğduğu Diyarbakır'daki ev, 1958 yılında şairin özel eşyalarının ve yazılarının sergilendiği bir müze olarak hizmete açıldı.

Ziya Gökalp yalın bir dil ve hece ölçüsüyle halk edebiyatı biçimlerinden, Türk destan ve masallarından

yararlanarak didaktik şiirler yazdı. Yazı ve şiirlerinde dilin anlaşılır olması için özel çaba harcadı. Aruzla yazdığı ilk şiirlerinin dışında, sanat konusundaki görüşlerini kendi şiirlerine uyguladı.

Eserleri: *Şakî İbrahim Destanı* (1908), *Kızılelma* (1914), *Yeni Hayat* (1918), *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak* (1918), *Altın Işık* (1923), *Türkçülüğün Esasları* (1923), *Türk Medeniyeti Tarihi* (Ölümünden sonra 1925'te basıldı).

ÖNSÖZ

Milli Edebiyat akımı içinde verdiği eserlerle Türk edebiyatının biçim ve dil yönünden yenileşmesini sağlayan Ziya Gökalp, “hars” ve “medeniyet” ayrımını yapmış bir düşündürdür. Ona göre hars (kültür) millî bir kavram olduğu halde, medeniyet uluslararası bir kavramdır. Başlangıçta her toplumun kültürü vardır. Kültür yükseldikçe medeniyet doğmaya başlar. Ziya Gökalp’in İslamiyet öncesi Türk tarihinden parçaları şiirine taşımasının altında, aydınlanmanın yolunun kendi tarihini ve kültürünü tanımaktan geçtiği düşüncesi yatar. *Altın Işık*, malzemesini Türk kültüründen alan ve millî şuuru güçlendirmek amacıyla 1923 yılında yazılan bir eserdir. Eseri daha iyi anlayabilmek için hakkında biraz bilgi vermekte fayda vardır.

Altın Işık, manzum ve mensur hikâyelerin bir araya geldiği bir eserdir. Eserde Ziya Gökalp’in büyükannesinden dinlediğini bildiğimiz manzum ve mensur masallar vardır. Ziya Gökalp mensur olan halk masallarında çocuklara doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık gibi erdemlerin kazandırılması, aile bağlarının yüceltilmesi, kötülere boyun eğilmemesi ve dış görünüşe önem verilmemesi gerektiği gibi dersler aşılamaya çalışır.

Ziya Gökalp’in tabiatın güzelliklerine, içinde yaşadığı topluma ve milletinin geçmişine ilgi duymasında babasının çocukken kendisine anlattıklarının büyük

etkisi vardır. Gökalp, çocuklara vatan sevgisini de şiirleriyle aşılama yolunu seçer.

Bu çalışmayı hazırlarken orijinal metnin yanı sıra, Fevziye Abdullah Tansel'in 1952'de yayımladığı tenkitli basımdan da yararlandık. Dili yeterince sade olan metne müdahaleleri olabildiğince sınırlı tuttuk. Nesirlerde gerekli yerlere köşeli parantez içinde açıklamalar yerleştirdik. Şiirlerde gerekli açıklamaları sayfa altında gösterdik. Ziya Gökalp'in akıcı bir dille yazdığı bu eseri yeniden yayına hazırlamamızda amaç, yeni Türkiye'nin oluşmasında pay sahibi bir fikir adamının yeni nesle tanıtılmasına katkıda bulunmaktır.

*Kadriye Kaymaz
2005, İstanbul*

KELOĞLAN

Fakir bir babanın üç oğlu vardı. Büyük oğlunu, dışından tırnağından artırarak tahsile göndermişti; onu bir ilim adamı yapacaktı. Küçük oğluna, ileride kendi dükkanını bırakacaktı. Ortanca oğluna gelince, buna verecek hiçbir şeyi kalmıyordu. Hatta buna bir ad bile koymamıştı. Ehemmiyetsizliğini göstermek üzere, ona daima “Keloğlan” derdi. Bu nedenle, mahalleliler arasında da ortanca oğlanın adı “Keloğlan” kalmıştı.

Keloğlan, henüz yedi yaşında iken ekmeğini kendi eliyle kazanmaya başladı. Hamallık, kahveci yamaklığı, aşçı çıraklığı, ayak satıcılığı [seyyar satıcılık] gibi birçok işe girdi. Eline pek az para geçebiliyordu. On iki yaşına kadar türlü sıkıntılar içinde yaşadı. Bu yaşa gelince, kendi nefesine güvenen tam bir erkek oldu. Artık büyük işlere girmek, şan kazanmak, büyük bir adam olmak istiyordu.

Keloğlan, ara sıra Őir söylemeye de yeltenir, yanık koŐmalar dzerdi. Gönlünün duygularına bu koŐmalarla kanat vermek isterdi. Bir gün gönlünden böyle bir koŐma fırladı:

*Burada sevinç yok, dert çok, keder çok;
İsterim bir altın yurda varayım;
Talihim arayıp bulmadı beni,
Bari ben gezeyim, onu arayım...*

Bu koŐma, Keloğlan'ı verilmiŐ bir karar karŐısında bıraktı: Gurbete çıkmak! Nasıl olduysa, Őarkı söylerken, farkına varmadan bu kararı vermiŐti. Her akşam yalnız kalınca, bu koŐmaları tekrar eder dururdu:

*Diyorlar: Herkesin nasibi varmıŐ,
Ona rast gelmedim ben bu toprakta;
Burada değilse baŐka yerdedir,
Gideyim, arayım onu uzakta...*

Keloğlan'ın kalbinde uzaklara gitme, talihini arama fikri, ömrünün uzun ve karanlık gecesinde bir ŐimŐek gibi parlamıŐtı. Bir gün, dağarcığına [torbasına] bir kat çamaŐır ve biraz ekmekle peynir koydu. Dağarcığını sırtına bağladı. Sedeften ayrılan bir inci gibi, baŐka yerlerde kıymet bulmak ümidiyle, doğduğu Őehre veda etti. Yaya olarak, baŐını aldı, gurbete çıktı.

Meğer Keloğlan gibi, talihini aramaya çıkmıŐ baŐka çocuklar da varmıŐ. Keloğlan, yolda giderken